

²⁷ DAZhO. – F. 405. – Op. 1. – Od. zb. 8. – Ark.11.

²⁸ Byistryakov A.G. Ocherki istorii sionistskogo dvizheniya v Ekaterinoslave / A.G. Byistryakov. – Dnepropetrovsk, 2008. – S. 126.

²⁹ Kievskaya myisl. 10 marta 1915 goda.

³⁰ Bilous L. Dopomoha postrazhdalomu vid viyny yevreyskomu naselennyu Skhidnoyi Halychyny (1914-1917) // Problemy vyvchennya istoriyi Ukrayinskoyi revolyutsiyi 1917-1921 rokiv / L. Bilous. – K., 2011. – Vyp. 6. – S. 98-99.

УДК 94 (477.8) : 329

© Ганна Лесюк,
© Королько Андрій
(Івано-Франківськ)

**ПАРТІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЛЕВА БАЧИНСЬКОГО У 1920-х рр.
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПІСУ
«ГРОМАДСЬКИЙ ГОЛОС»)**

У статті на основі аналізу часопису українських галицьких радикалів «Громадський голос» розглянуто основні аспекти партійної праці громадсько-політичного діяча Лева Бачинського у 1920-х рр. Розкрито його участь у партійних з'їздах та народних вічах. Простежено його роль у формуванні політичних засад та ідеології УРП–УСРП.

Ключові слова: Лев Бачинський, Українська радикальна партія (УРП), Українська соціалістично-радикальна партія (УСРП), «Громадський голос», Галичина.

А. Лесюк, А. Королько
(Івано-Франківськ)

**ПАРТИЙНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ
ЛЬВА БАЧИНСКОГО В 1920-х гг.
(ПО МАТЕРИАЛАМ ЖУРНАЛА
«ГРОМАДСЬКИЙ ГОЛОС»)**

В статье на основе анализа журнала украинских галицких радикалов «Громадський голос» рассмотрены основные аспекты партийной работы общественно-политического деятеля Льва Бачинского в 1920-х гг. Раскрыто его участие в партийных съездах и народных сходах. Прослежена его роль в формировании политических принципов и идеологии УРП–УСРП.

Ключевые слова: Лев Бачинский, Украинская радикальная партия (УРП), Украинская социалистично-радикальная партия (УСРП), «Громадський голос», Галичина.

A. Lesiuk, A. Korolko
(Ivano-Frankivsk)

**PARTY ACTIVITY OF LEV BACHINSKIY IN
THE 1920's (BASED ON THE MATERIALS
OF NEWSPAPER «PUBLIC VOICE»)**

Social and political activity of L. Bachinskiy (1872-1930) is less explored in Ukrainian historiography. He

actively advocated the idea of becoming independent united Ukraine and social liberation of the Ukrainian peasants and workers. These ideas are very relevant today. A large amount of information on the researched topic contains the magazine URP-USRP 'Public voice' (1895-1939), published to protect the rights and freedoms of the Ukrainian people from the social, national and cultural oppression.

A lot of Ukrainian scientists studied the history of URP-USRP in 1920-1930s. They are F. Pohrebennyk, I. Vasyuta, M. Kuhutyak, I. Solyar, J. Gabriel, M. Mishchuk, M. Klymyuk, V. Yaremchuk and others, but they did not give attention to the study of party activity of L. Bachynskiy in the 1920s.

The objective of the article is to analyze the main aspects of party activity of L. Bachynskiy in the 1920's by the materials of the newspaper 'Public voice'. The achieving of aim involves the following tasks: to reveal its role in the development of Ukrainian Radical Party (URP), and from 1926 – Ukrainian Socialist-Radical Party (USRP); describe the impact of public and political figure in the formation of the ideology of URP-USRP; show L. Bachynskiy contribution in the creation of radical political program.

Lev Bachynskiy was born on July 14, 1872 in the village of Serafyntsi in Horodenka district, Kingdom of Galicia and Lodomeria. He began his public activities when a teenager. He promoted the idea of the struggle for social and national liberation among students and the local intelligentsia, while studying in Kolomyia gymnasium. After graduating the gymnasium he studied at Chernivtsi University, where he continued national educational activities and actively participated in the Youth Sports Society 'Sokil'.

In the period of the Western Ukrainian People's Republic (ZUNR) L. Bachynskiy was a vice-president of the Ukrainian National Council, the author of the constitutional law of January 3, 1919 and the law on land reform.

In Western Ukraine in 1920-1930's there were dozens of parties and civil society organizations. The first Ukrainian Radical Party (URP) was established at the end of 1890 in Ukraine, which in 1926 was named the Ukrainian Socialist-Radical Party (USRP), because of association with a group of Volyn Ukrainian Party of Socialist Revolutionaries (UPSR). Leading leaders of URP-USRP were Ivan Franko, Mikhailo Pavlik, Mykola Lahodynskiy Lev Bachinskiy and Ivan Makuch. The political program of URP rejected any orientations in Poland or Soviet Ukraine, proclaimed a policy of 'own forces' and considered itself the organization of Ukrainian peasants and workers, which is standing on socialist positions.

In the 1920's L. Bachinskiy took an active part in the party life of Galicia. On the basis of materials of 'Public voice' we can conclude that the main aim of his political activity was the struggle for social and national liberation of the Ukrainian people. The politician criticized the activities of the Communist

Party in the USSR, as well as radicals opposed rapprochement with Ukrainian National Democratic Alliance. He regularly delivered speeches at party congresses of URP-USRP and public gatherings. In particular, L. Bachinskiy opposed the polonization of Ukrainian schools at the national council, which was held in 1924 in Stanislaviv.

In his speeches L. Bachinskiy mentioned that the Ukrainian people 'should not glance back neither Moscow nor Warsaw', and they must fight on their forces against the foreign oppression and seek restoration of Cathedral Ukraine. After the unification of URP with UPSR in USRP in 1926 L. Bachinskiy was a chairman of a new party. The program of the party noted that USRP is fighting for the unification of all Ukrainian lands into a unified and independent Ukraine and will pay special attention to social and political reforms.

Official newspaper of the URP-USRP 'Public voice' reveals in detail the main directions of Leo Bachinskiy party in the 1920's. The newspaper described it in detail as a head of USRP. One of the main activities of the policy was to participate in party congresses and people's public meetings, which he used to advocate the restoration of Ukrainian statehood and catholicity of its lands, the need to fight for the social rights of peasants and workers. The periodical 'Public voice' is extremely valuable for the study of party-political situation on the territory of Western Ukraine in the interwar period.

Keywords: *Ukrainian statehood, L. Bachinskiy, party activity, newspaper, struggle for social and national liberation.*

Громадсько-політична діяльність Л. Бачинського (1872–1930) є малодослідженою в українській історіографії. Він активно відстоював ідеї становлення самостійної соборної України та соціального визволення українських селян і робітників. Ці ідеї залишаються досить актуальними і на сьогодні.

Велику кількість інформації з досліджуваної проблеми містить часопис УРП-УСРП «Громадський голос» (1895–1939), що видавався з метою захисту прав і свобод українського народу від соціального і національного гніту. Часопис у 1920-х рр. не лише констатував важке становище українського селянства, а й пропагував «найважливіше зброю в руках галицької маси – страйк і бойкоти»¹.

Чимало українських вчених досліджували історію УРП-УСРП 1920–1930-х рр.: Ф. Погребенник, І. Васюта, М. Кугутяк, І. Соляр, І. Гаврилів, М. Міщук, М. Клим'юк, В. Яремчук, проте особі не звернуто увагу на вивчення партійної діяльності голови партії Л. Бачинського у 1920-х рр.

Мета статті – проаналізувати основні аспекти партійної діяльності Лева Бачинського у 1920-х рр. за матеріалами часопису «Громадський голос». Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: розкрити його роль у розбудові Української радикальної партії (УРП), а з 1926 р. – Української соціалістично-радикальної партії (УСРП); охарактеризувати вплив громадсько-політичного діяча на формування ідеології УРП-УСРП; показати внесок Л. Бачинського у творенні політичної програми радикалів.

Лев Бачинський народився 14 липня 1872 р. в селі Серафинцях Городенківського повіту Королівства Галиції і Лодомерії. Свою активну громадську діяльність він розпочав ще в юнацькі роки. Навчаючись у Коломийській гімназії, пропагував ідеї боротьби за соціальне і національне визволення серед студентської молоді та місцевої інтелігенції². Значний вплив на становлення світогляду Л. Бачинського справив його вчитель Роман Яросевич. Згодом політик написав у своїй автобіографії: «В гімназії під впливом свого учителя Доктора Романа Яросевича, що учив у 4 та 5 класі української мови, я став радикалом»³. Після закінчення Коломийської гімназії навчався у Чернівецькому університеті, де продовжив національно-просвітницьку діяльність та брав активну участь у роботі юнацького спортивного товариства «Сокіл»⁴.

Усе подальше життя Л. Бачинський присвятив боротьбі за виокремлення української нації в єдину державу та її світове визнання. Він був відомим адвокатом і політичним діячем, одним із лідерів УРП в Галичині. В період існування Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) Л. Бачинський обіймав посаду віце-президента Української Національної Ради, був автором конституційного закону від 3 січня 1919 р. про об'єднання ЗУНР і УНР, а також закону про земельну реформу. Із 1918 р. і до смерті був головою УРП (з 1926 р. – УСРП), у 1928–1930 рр. – послом до польського сейму⁵.

На західноукраїнських землях у 1920–1930-х рр. діяли десятки партій та громадських організацій. Першою наприкінці 1890 р. у Львові була створена Українська радикальна партія (УРП), яка у 1926 р. внаслідок об'єднання з волинською групою Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), стала називатися Українською соціалістично-радикальною партією (УСРП)⁶. Провідними

лідерами УРП–УСРП були Іван Франко, Михайло Павлик, Микола Лагодинський, Лев Бачинський та Іван Макух.

Після розпаду Австро-Угорщини та поразки українських національно-визвольних змагань періоду ЗУНР Галичина за згодою Франції та Великої Британії перейшла під владу Польщі. У липні 1919 р. польські війська повністю окупували територію Галичини, а 14 березня 1923 р. за рішенням Ради послів країн Антанти ці землі остаточно увійшли до складу Другої Речі Посполитої. В нових умовах УРП продовжила активну діяльність на політичній арені краю. Вона виступила захисником інтересів українського селянства і робітництва та, будучи парламентською силою, визначила реформістський шлях до зміни існуючого ладу. Основною ідеєю партії стало пробудження національної та політичної свідомості українських селян і робітників, перетворення їх на вагому політичну силу. Лідери УРП пропагували ідеї активної боротьби народу за соціальні і національні права, проти полонізації українців. Партія виступала за утворення українського університету у Львові та стала на захист народної освіти і шкільництва.

У 1920-х рр. Л. Бачинський брав активну участь у партійному житті Галичини. Основною метою його політичної діяльності була боротьба за соціальне та національне визволення українського народу⁷.

На першому повоєнному з'їзді УРП, який відбувся 1 квітня 1923 р. у Львові в приміщенні «Української Бесіди», було обрано склад Головної управи, до якої входили: Іван Макух – голова, Лев Бачинський та Микола Рогуцький – заступники голови, Ф. Сологуб – секретар, І. Волошин – скарбник і 20 членів. З'їзд ухвалив тимчасовий організаційний статут партії і резолюції, в яких підкреслювалось, що досягнення соціального визволення українського народу є неможливе без здобуття повної національної самостійності, а також визначив потребу створення спільного фронту для всіх українських соціалістичних партій, які домагаються державної незалежності всього українського народу в боротьбі проти національного, соціального і культурного поневолення⁸. Це означало, що партія радикалів принципово змінювала свою позицію щодо українського державотворення, переходила від регіонально-галицької державницької концепції, яку вона відстоювала після ска-

сування Акта злуки, до загальноукраїнської державно-соборницької доктрини⁹.

Політична програма УРП відкидала будь-які орієнтації на Польщу чи Радянську Україну, проголошувала політику «власних сил» та визнала себе організацією українських селян та робітників, що стоїть на соціалістичних позиціях¹⁰.

На цьому з'їзді Л. Бачинський виголосив промову, в якій детально охарактеризував важке становище українського народу та зазначив, що УРП підтримуватиме українське селянство у боротьбі проти поневолення: «Порив з 1918 і 1919 р. зробив з нас не рабів, але мужів, котрі хоч в окопах, знають свою ціну і честь нації. Наша партія мусить далі працювати, щоби в 40 мільйонних мас викресати енергію і волю стати самостійними». На думку політика, на чужу допомогу немає потреби розраховувати: «вони самі до нас пристануть, коли в нас буде воля і сила». Він закликав «не падати кому-небудь чолом до ніг», а власними силами боротися проти іноземного гніту, польської колонізації, за українізацію системи освіти та за свободу слова і зборів¹¹.

10 червня 1923 р. у Стрию на Львівщині відбувся з'їзд прихильників УРП, на який прибуло близько 400 осіб. Часопис «Громадський голос» інформував про те, що Л. Бачинський виголосив доповідь про політичне становище на західноукраїнських землях. Після його двогодинної промови делегати з'їзду ухвалили ряд резолюцій, за якими постановили боротися проти полонізації та колонізації української землі польськими осадниками¹².

«Громадський голос» за 5 січня 1924 р. повідомляв, що у Станиславові відбулося народне віче, яке скликав міжпартійний комітет у справі українського шкільництва. Л. Бачинський виступив проти полонізації українських шкіл та зазначив, що «переслідування українського шкільництва в Польщі не знищить нашої культури, воно навчить нас належно оцінити тутешні відносини і шукати нового способу ширити просвіту»¹³.

Упродовж міжвоєнного двадцятиліття у Західній Україні досить значною соціальною проблемою було аграрне перенаселення краю. Надлишок робочих рук у західноукраїнському селі становив 1,5 млн осіб. Поглинути таку кількість «зайвого» населення відстала промисловість регіону не могла. Єдиним можливим виходом за таких умов була еміграція¹⁴. У зв'язку з цим на засіданні УРП, яке відбу-

лося 6 квітня 1924 р., керівництво партії закликала українських емігрантів повернутися на Батьківщину, щоб спільними зусиллями добиватися переходу поміщицьких земель у руки селянства. На партійній нараді Лева Бачинського обрано головою партії та затверджено нові резолюції УРП, в яких стверджувалося, що місцева польська влада позбавила український народ права на вільний політичний, економічний та культурний розвиток¹⁵.

Наступного дня відбувся партійний з'їзд, на якому Л. Бачинський у своїй промові детально охарактеризував важке становище українського селянства та ознайомив присутніх з основними напрямками подальшої роботи УРП¹⁶.

24 червня 1924 р. у Коломиї відбувся черговий з'їзд УРП. З ініціативи Л. Бачинського ухвалено ряд резолюцій у політичних, аграрних та освітніх справах. З'їзд закликав усіх членів партії до організації в містах і селах зборів, віч, нарад та конференцій, виступив за проведення земельної реформи¹⁷.

Протягом 1925 р. Л. Бачинський відзначався активною партійно-політичною діяльністю, про що детально інформував часопис «Громадський голос». Зокрема, 1 лютого він був присутній на 27-му з'їзді УРП у Станиславові¹⁸, а 27 вересня 1925 р. політик взяв участь у з'їзді УРП, який відбувся у Коломиї з нагоди 35-ліття існування партії. У своїй промові Л. Бачинський зазначив, що українському народу «немає чого оглядатися ні на Москву ні на Варшаву», а власними силами боротися проти іноземного гніту та добиватися відновлення Соборної України. Також на з'їзді обговорювалося питання зближення УРП з УПСР на Волині та об'єднання цих політичних сил в одну партію¹⁹. Між двома партіями постійно проводилися консультації щодо координації спільної діяльності. 22 січня 1926 р. в Крем'янці на з'їзді волинських есерів вирішено об'єднатися з галицькими радикалами²⁰. Основною передумовою об'єднання двох партій була близькість їх програмних засад, основної мети та способів громадської роботи²¹.

Офіційне об'єднання УРП з УПСР в УСРП відбулося 14 лютого 1926 р. у Львові, в будівлі Музичного товариства ім. Лисенка. Головою новоствореної партії обрано Лева Бачинського, заступниками – Семена Жука та Івана Макуха, а секретарем – Осипа Навроцького²². За вказівкою польського уряду, який

не хотів допустити об'єднання УРП з УПСР, поліція намагалася перешкодити проведенню з'їзду²³. У програмі партії зазначалося, що УСРП бореться за об'єднання усіх українських земель в одну соборну незалежну Україну та буде приділяти особливу увагу соціальним і політичним реформам²⁴.

У часописі «Громадський голос» зазначалося, що на з'їзді керівництво УСРП на чолі з Л. Бачинським підтвердило своє небажання до політичної співпраці з комуністичною партією, оскільки соціал-радикали вважали, що Польська комуністична партія є противником українського соціалістичного руху. Також новоутворена партія закликала відмовитися від співробітництва з Українським національно-демократичним об'єднанням (УНДО), через відсутність підтримки націонал-демократами соціалістичної ідеології та їх угодовську позицію щодо польського уряду²⁵.

За соціальним складом УСРП була здебільшого селянською партією, а тому ключовим постулатом її програми була вимога про перехід земель поміщиків, держави, церкви та польських колоністів, що оброблялися постійно найманою працею, у приватну власність малоземельним і безземельним селянам²⁶.

Ставши головою УСРП, Л. Бачинський відіграв важливу роль у її політичному розвитку. Брав активну участь у вічах, де виступав із критикою польської урядової політики, та став на захист українських селян і робітників. На вічі УСРП у Тернополі, яке відбулося 26 вересня 1926 р., Л. Бачинський під час двогодинної промови закликав до боротьби за створення соборної самостійної України. У газеті «Громадський голос» було вказано на високий рівень ораторської майстерності лідера соціал-радикалів: «...ніхто так не знає та не вміє змалювати горе українського працюючого чоловіка, зокрема селянина, як Лев Бачинський». Віче одностайно ухвалило резолюції, в яких йшлося про те, що український народ буде продовжувати боротьбу за свої права, добиватиметься звільнення політичних в'язнів та припинення репресій за політичні переконання з боку польської влади²⁷.

У червні 1926 р. у Станиславові відбувся концерт до 10-ліття від смерті Івана Франка. З цієї нагоди Л. Бачинський виголосив промову, в якій вказав на важливе значення створення та поширення в українському суспільстві культу Івана Франка та закликав усіх присутніх підтримувати його ідеї та погляди²⁸.

30 жовтня 1926 р. у Львові відбулося засідання УСРП, яке Л. Бачинський розпочав з вшанування пам'яті українців, загиблих під час революції 1918 р. та подальшої боротьби за незалежність. На засіданні ухвалено резолюції з критикою співпраці націонал-демократів із польським урядом, яка трактувалася як кроки до «фашистської диктатури або монархічного абсолютизму». Л. Бачинський вказав на те, що політика уряду Ю. Пілсудського призвела до обмеження свободи зборів, товариств, преси, виборчого права, а також до ускладнення становища українського народу²⁹.

За його сприяння 31 жовтня 1926 р. в Станиславові було створено партійний осередок УСРП та канцелярію, а також контору юридичного захисту селян³⁰.

26 грудня 1926 р. у Львові відбувся 29-й з'їзд УСРП³¹, який затвердив нові постанови та резолюції. Л. Бачинський прагнув налагодити тісні контакти з міжнародним соціалістичним рухом, зокрема із Соціалістичним Інтернаціоналом. Він бажав удосконалити методи діяльності УСРП шляхом запозичення міжнародного досвіду боротьби за права селян та робітників. З'їзд закликав керівників повітових управ відвідувати щомісячні засідання та раз на два місяці – повітові конференції³².

Згідно з даними резолюцій, почали проводитись регулярні з'їзди та конференції на західноукраїнських землях. «Громадський голос» повідомляв, що Л. Бачинський на повітовій конференції УСРП Станиславівського повіту, яка відбулася 20 березня 1927 р., виступив з доповіддю про громадське самоврядування³³. 10 квітня 1927 р. був присутнім на селянському вічі в Станиславові³⁴.

У травні 1927 р. у Станиславові за ініціативи Л. Бачинського відбулася повітова нарада в справах виборів до громадських рад. Обрано повітовий виборчий комітет на чолі з Л. Бачинським, який заявив, що приділятиме багато уваги проведенню виборів³⁵.

Лев Бачинський брав активну участь у народних зібраннях. Зокрема, у травні 1927 р. він брав участь у народному вічі в селі Тязеві Станиславівського повіту та Марківцях Товмацького повіту³⁶. 19 червня 1927 р. голова УСРП був запрошений на вшанування пам'яті Михайла Драгоманова в селі Купчинці (Тернопільщина). У своїй промові він розкрив становище українського селянства, виокремив

методи та способи його боротьби за соціальне визволення³⁷.

Українські політичні партії краю хотіли завоювати авторитет серед місцевого населення, а тому відносини між ними були досить складними і напруженими. Зокрема, соціал-радикали у грудні 1927 р. намагалися провести народне віче в м. Богородчани у приміщенні місцевої філії «Просвіти». Проте прихильники УНДО, які теж бажали провести тут своє зібрання, заблокували входи до будинку культурно-просвітницької організації та написали листа з погрозами Л. Бачинському. Незважаючи на перепони, членам УСРП таки вдалося провести свої збори³⁸.

1 січня 1928 р. в селі Устя над Прутом відбулася повітова конференція членів УСРП Снятинського повіту. Партійний захід відкрив Василь Стефаник. Доповідь про політичне становище в Галичині та майбутні парламентські вибори виголосив Л. Бачинський. З ініціативи В. Стефаніка конференція одностайно висунула Л. Бачинського кандидатом у посли до польського парламенту³⁹.

9 січня 1928 р. у Станиславові у приміщенні філії українського молодіжного товариства «Сокіл» відбулося передвиборче віче. У півторагодинній промові Л. Бачинський охарактеризував становище українського народу та просив підтримати національно-патріотичні партії, які мали взяти участь у виборах до польського сейму⁴⁰.

УСРП у березні 1928 р. взяла участь у виборах до парламенту у союзі із соціал-демократами. Блок набрав 268 тисяч голосів, що дало змогу соціал-радикалам провести 7 послів у сейм і 1 – в сенат⁴¹. У парламенті утворився Клуб української соціал-радикальної парламентської репрезентації, який очолив лідер УСРП Л. Бачинський⁴². Українські партії під час виборчої кампанії проводили жорстку міжусобну боротьбу, проте у парламенті УНДО та УСРП змогли знайти спільну мову та об'єдналися в Українську Парламентську Репрезентацію⁴³.

Лев Бачинський, незважаючи на активну посольську діяльність у парламенті, брав участь у партійних з'їздах та всенародних вічах. 17 листопада 1929 р. за його участі в м. Делятині Надвірнянського повіту відбулася велика повітова конференція УСРП⁴⁴. 21 грудня 1929 р. на засіданні проводу УСРП у Львові Л. Бачинський виголосив промову про

непросте становище українського населення у складі СРСР, зумовлене згортанням українізації та початку масових репресій проти національної інтелігенції. Він засудив політику сталінського режиму. З його ініціативи було прийнято рішення всіляко протидіяти радянському тоталітарному режиму в його антиукраїнській політиці⁴⁵.

Щоденна наполеглива праця підірвала здоров'я політика, який після тривалої хвороби помер 10 квітня 1930 р у санаторії Грімшенштайн (Австрія). В останню дорогу у м. Станиславові відомого громадсько-політичного діяча провели понад 20 тисяч осіб, що свідчило про високий авторитет Л. Бачинського у суспільстві. Віце-маршалок польського Сейму Руг зауважив: «Видно що той проповідник тішився великою популярністю і мав великий вплив на народні маси», а представник Союзу українських адвокатів із Львова Михайло Волошин над його могилою сказав: «Людина померла! Що велика людина, свідчить цей великий здвиг народу на її похоронах... Він був найкращим представником того стану, який перший по війні взявся гоїти завдані народові рани...»⁴⁶.

Отже, офіційний часопис УРП–УСРП «Громадський голос» детально розкриває основні напрями партійної діяльності Лева Бачинського у 1920-х рр. На сторінках газети його добре охарактеризовано як керівника УСРП. Одним із найважливіших напрямів діяльності політика була участь у партійних з'їздах та народних вічах, на яких він постійно виступав за відновлення української державності та соборності всіх її земель, необхідність боротьби за соціальні права селян і робітників. Матеріали газети «Громадський голос» є надзвичайно цінними для вивчення партійно-політичної ситуації на території Західної України міжвоєнного періоду.

¹ Romanyuk M. M. *Ukrayinski chasopysy Lvova 1848-1939 rr.: Istoryko-bibliografichne doslidzhennya* / M. M. Romanyuk, M. V. Halushko. – U 3 t. – T. 1. 1848–1900 rr. – Lviv: Svit, 2001. – S. 117–118.

² Klymyuk M. *Hromadsko-politychna diyalnist Leva Bachynskoho v Ukrayinskiy Natsionalniy Radi ZUNR* / M. Klymyuk // *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istoryya*. – 2010. – Вип. 17. – S. 162.

³ *Tsentrallyy derzhavnyy istorychnyy arkhiv u m. Lvovi*, f. 309, op. 1, spr. 2177, ark. 1.

⁴ Pohrebennyk F. *Levko Bachynskyy / Fedir Pohrebennyk*. – Kolomyia: Vik, 1994. – S. 9.

⁵ *Bachynskyy Lev // Entsiklopediya ukrayinoznavstva: v 11 t. / za red. V. Kubyovycha; Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka u Lvovi*. – Lviv, 1993. – T. 1. – S. 102.

⁶ Mishchuk A. *Politychna konsolidatsiya v teorii i ta praktytsi URП–USRP* / A. Mishchuk, M. Mishchuk // *Halychyna*. – 2012. – # 20–21. – 525 s.

⁷ Ostrovskyy O. *Levko Bachynskyy. «I neba syn yiyi by prykhylyv»* / O. Ostrovskyy // *Kray*. – 1993. – 30 sichnya. – S. 7.

⁸ *Partiynnyy zyizd // Hromadskyy holos*. – 1923. – Ch. 10. – 7 kvitnya. – S. 3.

⁹ Vasyuta. I. *Politychna istoriya Zakhidnoyi Ukrayiny (1918–1939)* / I. Vasyuta. – L'viv: Kamenyar, 2006. – S. 142.

¹⁰ Kuhutyak M. *Halychyna: storinky istoriyi. Narys suspilno-politychnoho rukhu (XIX st. – 1939 r.)* / M. Kuhutyak. – Ivano-Frankivsk, 1993. – S. 174–175.

¹¹ *Zvit z partiynoho zyizdu URП // Hromadskyy holos*. – 1923. – Ch. 12. – 28 kvitnya. – S. 2–3.

¹² *Z partiynoho zhyttya // Hromadskyy holos*. – 1923. – Ch. 21. – 30 chervnya. – S. 1–2.

¹³ *Narodne viche v Stanyslavovi // Hromadskyy holos*. – 1924. – Ch. 1–2. – 5 sichnya. – S. 5.

¹⁴ Kacharaba S. *Emihratsiya z Zakhidnoyi Ukrayiny (1919–1939)* / S. Kacharaba. – Lviv, 2003. – S. 37.

¹⁵ *Sklad Holovnoyi Upravy URП i rezolyutsiyi ukhvaleni na zyizdi URП v 1924 r. // Hromadskyy holos*. – 1924. – Ch. 16. – 19 kvitnya. – S. 1.

¹⁶ *Zyizd Ukrayinskoyi Radykalnoyi Partiyi // Hromadskyy holos*. – 1924. – Ch. 17. – 17–26 kvitnya. – S. 1–2.

¹⁷ *Z partiynoho zhyttya // Hromadskyy holos*. – 1924. – Ch. 29. – 19 lypnya. – S. 2–3.

¹⁸ *Zyizd Ukrayinskoyi Radykalnoyi Partiyi // Hromadskyy holos*. – 1925. – Ch. 6. – 7 lyutoho. – S. 1.

¹⁹ *Z partiynoho zhyttya // Hromadskyy holos*. – 1925. – Ch. 40. – 3 zhovtnya. – S. 3.

²⁰ Havryliv I. *Zakhidna Ukrayina u 1921–1941 rokakh. Narys istoriyi borotby za derzhavnist. / I. Havryliv*. – Lviv, 2012. – S. 142.

²¹ Solyar I. *Sproby obyednannya livotsentrystskykh syl Zakhidnoyi Ukrayiny v seredyni 1912-kh rokiv / I. Solyar // Halychyna*. – 2001. – # 5–6. – S. 161.

²² *Zyizd Ukrayinskoyi Sotsialistychno-Radykalnoyi Partiyi // Hromadskyy holos*. – 1926. – Ch. 7. – 20 lyutoho. – S. 4–5.

²³ *Zyizd Ukrayinskoyi Sotsialistychno-Radykalnoyi Partiyi // Dilo*. – 1926. – Ch. 34. – 17 lyutoho. – S. 3.

²⁴ *Postanovy zyizdu Ukrayinskoyi Sotsialistychno-Radykalnoyi Partiyi // Hromadskyy holos*. – 1926. – Ch. 8. – 27 lyutoho. – S. 2.

²⁵ *Postanovy zyizdu Ukrayinskoyi Sotsialistychno-Radykalnoyi Partiyi // Hromadskyy holos*. – 1926. – 6 bereznya. – S. 2.

²⁶ Vasyuta. I. *Politychna istoriya Zakhidnoyi Ukrayiny (1918–1939)...* – S. 188.

²⁷ *Z vichevoho rukhu // Hromadskyy holos*. – 1926. – Ch. 39. – 2 zhovtnya. – S. 4–5.

²⁸ *Svyato Franka // Dilo*. – 1926. – Ch. 146. – 4 lypnya. – S. 3.

²⁹ *Zvit z zasidannya i postanov Holovnoyi Upravy Ukrayinskoyi Sotsialistychno-Radykalnoyi Partiyi // Hromadskyy holos*. – 1926. – Ch. 44. – 6 lystopada. – S. 2.

³⁰ *Z partiynoho zhyttya // Hromadskyy holos*. – 1926. – Ch. 46. – 20 lystopada. – S. 3.

³¹ *Zyizd USRP // Hromadskyy holos*. – 1927. – Ch. 1–2. – 8 sichnya. – S. 11–12.

³² *Rezolyutsiyi 29-ho zyizdu USRP // Hromadskyy holos*. – 1927. – Ch. 4. – 22 sichnya. – S. 3–4.

³³ *Povitova konferentsiya USRP v Stanyslavovi // Hromadskyy holos*. – 1927. – Ch. 13. – 26 bereznya. – S. 3.

- ³⁴ Masovyy protest Stanyslavivshchyny // Hromadskyi holos. – 1927. – Ch. 17–18. – 1 travnya. – S. 6–7.
- ³⁵ Derzhavnyy arkhiv Ivano-Frankivskoyi oblasti. – F. 2 sch., op. 1, spr. 549, ark. 36.
- ³⁶ Za volyu hromad // Hromadskyi holos. – 1927. – Ch. 21. – 21 travnya. – S. 3.
- ³⁷ Za volyu hromad // Hromadskyi holos. – 1927. – Ch. 28. – 8 lyupna. – S. 2.
- ³⁸ Z partiynoho zhyttya // Hromadskyi holos. – 1928. – Ch. 1–2. – 7 sichnya. – S. 10.
- ³⁹ Snyatynshchyna stoyit tverdo pry prapori USPR // Hromadskyi holos. – 1928. – Ch. 3. – 14 sichnya. – S. 4.
- ⁴⁰ Peredvyborche viche v Stanyslavovi // Hromadskyi holos. – 1928. – Ch. 5. – 20 sichnya. – S. 5.
- ⁴¹ Havryliv I. Zakhidna Ukrayina u 1921–1941 rokakh... – S. 152.
- ⁴² Ukrayintsi v soyimi // Dilo. – 1918. – Ch. 17. – 28 bereznya. – S. 3.
- ⁴³ Havryliv I. Zakhidna Ukrayina u 1921–1941 rokakh... – S. 152.
- ⁴⁴ Politychnyy rukh po halytskykh selakh i mistakh // Hromadskyi holos. – 1929. – 28 hrudnya. – S. 3.
- ⁴⁵ Zasadannya Holovnoyi Upravy USRP // Hromadskyi holos. – 1929. – 28 hrudnya. – S. 3.
- ⁴⁶ Ostannya doroha Pokiynoho Tovarysha Leva Bachynskoho // Hromadskyi holos. – 1930. – Ch. 17. – 1 travnya. – S. 2–3.

УДК 378.4(477-25)КНУ:930.1-057.87«1991/2015»

© Григорій Казьмирчук,
Марія Казьмирчук
(Київ)

СТУДЕНТСЬКІ ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ В КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті аналізується наукова діяльність студентів Київського університету за роки незалежності України, висвітлюється праця студентів у наукових гуртках, їхня участь у конференціях. Наголошується, що студентська наука залежала від суспільно-політичного життя України, від запитів історичної науки, зацікавленості конкретного студента.

Ключові слова: КНУ імені Тараса Шевченка, студентські студії, кафедральні гуртки, конференції, наукові студентські періодичні видання.

Г. Казьмирчук,
М. Казьмирчук
(Київ)

СТУДЕНЧЕСКИЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ ЗАНЯТИЯ В КИЕВСКОМ НАЦИОНАЛЬНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО

В статье анализируется научная деятельность студентов Киевского университета в годы независимости Украины, освещается работа студентов

в научных кружках, их участие в конференциях. Основное внимание акцентируется на том, что студенческая наука зависела от социально-политической жизни Украины, от запросов исторической науки, заинтересованности конкретного студента.

Ключевые слова: КНУ имени Тараса Шевченко, студенческие работы, кафедральные кружки, научные студенческие периодические издания.

Г. Казьмирчук,
М. Казьмирчук
(Київ)

STUDENTS' MAJORING IN HISTORICAL STUDIES IN TARAS SHEVCHENKO KYIV NATIONAL UNIVERSITY

The article deals with students' scientific activities in Taras Shevchenko Kyiv National University in times of Ukrainian independence. Students' participation in scientific societies and conferences is covered. The authors give an emphasis on the students' studies dependence of on a socio-political situation in Ukraine, interests of the ruling establishment, a particular student's self-motivation.

The universities encouraged stellar students to the scientific work, to proactive mastering of sciences, including historical ones. In Ukrainian historiography there is scarce information on university students' scientific works. That is the reason to identify and analyze scientific articles and research of History students of Taras Shevchenko Kyiv National University, highlight the features that were characteristic of students' scientific works in the period of independent Ukraine. The students' scientific activities developed in several directions – writing term papers, Bachelor's and Master's theses, participating in thematic groups, delivering reports and participating in conferences, writing scientific articles in academic journals.

Professor G. D. Kazmyrchuk continued bringing together student-researchers during the period of independence of Ukraine. Graduate students joined them and discovered some aspects of the new vision of the Decembrists, which gradually freed from Marxist-Leninist ideology, used various forms and methods of research. Former members of G.D. Kazmyrchuk Decembrists' school fostered interest to this problem in many educational institutions. The scientific capabilities determined and identify by 'The Decembrists' reading' – the conference of different statuses, where most of students performed very actively with the Decembrists' works and examined the various issues of the Decembrists. These conferences had a big social significance because conducted within the festival events in Kyiv region. Conferences findings and acquired skills of research work facilitated of G.D. Kazmyrchuk Decembrist' school students to develop issues in terms of the Decembrist movement.

International Conference of Young Scientists 'Shevchenko Spring' has been hosted by History